Bazy Danych laboratorium

Laboratorium BD2

Pozyskiwanie informacji z jednej tabeli - opis przykładu

Tabela BD2_ZBIORCZA zawiera ewidencję wyników cyklu biegowych zawodów sportowych. W ramach jednego biegu zapisywana jest klasyfikacja zawodników, na którą składają się ewidencyjne dane zawodnika, punkty zdobyte w klasyfikacji generalnej i punkty zdobyte w klasyfikacji wiekowej.

Ewidencyjne dane zawodnika to numer ewidencyjny, imię i nazwisko, płeć, rok urodzenia, kategoria wiekowa, przynależność klubowa w postaci numeru klubu i jego nazwy. Zawodnicy są podzieleni na kategorie wiekowe według roku urodzenia, np. kategoria IV to mężczyźni urodzeni między 1957 i 1967 rokiem, a K-II to kobiety urodzone między 1977 i 1986 rokiem.

Punkty klasyfikacji generalnej – pierwszych pięćdziesięciu mężczyzn bez względu na wiek otrzymuje punkty według zasady: 1 miejsce – 50 pkt, 2 miejsce – 49 pkt, ..., 50 miejsce – 1 pkt, pozostali – pole nie jest wypełnione. Analogicznie jest wśród kobiet.

Punkty w klasyfikacji wiekowej (w kategoriach) – pierwszych pięćdziesięciu zawodników w danej kategorii wiekowej (np. II) otrzymuje punkty według podobnej zasady jak w klasyfikacji generalnej. Czyli w ramach tej klasyfikacji zarówno najlepszy zawodnik z kategorii II otrzymuje 50 pkt, jak również najlepszy zawodnik kategorii V też otrzymuje 50 pkt. Analogicznie jest wśród kobiet.

Na końcu cyklu składającego się z kilku biegów sumuje się punkty zdobyte przez zawodników w poszczególnych biegach i na tej podstawie ustala końcowe klasyfikacje: generalną i w kategoriach dla zawodników i generalną dla klubów powstającą na podstawie sumy punktów zdobytych przez zawodników danego klubu w klasyfikacji generalnej.

Poniżej przedstawiona jest struktura tabeli BD2_ZBIORCZA:

nr_zawodow	NUMBER(2)	<pk></pk>	not null
nr_zawodnika	NUMBER(4)	<pk></pk>	not null
mie	VARCHAR2(15)		null
nazwisko	VARCHAR2(30)		not null
olec	VARCHAR2(1)		not null
ok_urodzenia	NUMBER(4)		null
r_klubu	NUMBER(3)		not null
lub	VARCHAR2(40)		not null
ategoria	VARCHAR2(6)		null
okt_generalna	NUMBER(2)		null
okt_kategorie	NUMBER(2)		null

Zdania tworzące tę tabelę zawarte są w skrypcie lab_BD2_tab.sql. Definicje kolumn imie, rok urodzenia i kategoria dopuszczają wartości null. Nie jest to w pełni zgodne z rzeczywistością, ale zostało tak przygotowane w celu wykonania serii ćwiczeń na wartościach null.

Porównując skrypt lab BD2 tab.sql z diagramem tabeli można zauważyć dodatkowe definicje (constraint) typu check służące do nadawania pewnych ograniczeń na wartości umieszczane w wybranych kolumnach. Kolumny pkt_generalna i pkt_kategorie mogą zawierać tylko wartości z przedziału [1..50] lub null - co wynika z regulaminu zawodów, a kolumna plec - jednoliterowe kody płci.

Warto zwrócić uwagę na złożony klucz główny. Każdy zawodnik może startować w kilku zawodach w sezonie i dlatego, aby jednoznacznie określić, o który wynik chodzi przy przeszukiwaniu bazy danych trzeba podać numer zawodów i numer zawodnika. I dopiero ta para wartości jednoznacznie wskaże wiersz w tabeli. Dodatkowo istotny jest sposób definiowana złożonego klucza głównego. Jeden ze sposobów został zaprezentowany w skrypcie lab_BD2_tab.sql, a drugim jest użycie zdania SQL alter table....add constraint....primary key....

Import danych do tabeli z pliku płaskiego typu wycinek (csv) przy użyciu **Oracle SQL Developer**

Do ładowania danych do tabel bazodanowych w środowisku Oracle używa sie kilku narzedzi lub metod. Do najpopularniejszych narzędzi należą SQL Loader i Oracle Data Pump, które w tym materiale nie będą omawiane. Szczegółowe informacje można znaleźć w dokumentacji Oracle.

Zostanie, natomiast, omówiona metoda wypełniania tabel danymi przy użyciu Oracle SQL Developera i wbudowanej funkcjonalności Import Data.

Po założeniu tabeli (skrypt *lab_BD2_tab.sql*) należy postępować jak poniżej:

Wyświetlić strukture utworzonej tabeli i poprzez Actions... przejść do importu danych (Import Data...) ustawiajac:

- nazwe importowanego pliku: lab BD2 dane.csv
- umieszczenie nagłówka pliku (Header): nie
- format: csv
- kodowanie: windows-1250 (Cp1250)
- separator pól (Delimiter): przecinek,
- znaki ograniczające dane tekstowe (Left i Right Enclosure): apostrof (')
- metode importu: Insert Script
- wybór kolumn (Choose Columns): pozostawić bez zmian
- mapowanie kolumn (Match By): Position
- definicje kolumn: sprawdzić (ewentualnie zmienić) poprawność mapowania kolumn danych (Source Data Columns i Target Table Columns)

, na koniec obejrzeć szczegóły zdefiniowanych ustawień i zakończyć proces importu.

Zapoznać się z wygenerowanych skryptem umieszczonym automatycznie w Oracle SQL Developer i go wykonać, a następnie zatwierdzić transakcję zdaniem commit. Dodatkowo znaleźć w systemie operacyjnym folder: C:\Users\%USER\AppData\Local\Temp oraz plik o nazwie Import-lab BD2 dane-csv ......sql i wyświetlić jego zawartość.

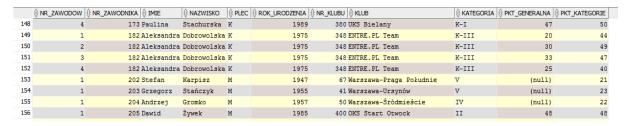
Obejrzeć zawartość tabeli BD2 ZBIORCZA, szczególną uwagę zwrócić na kodowanie polskich znaków. Wygenerowany skrypt zapamiętać jako lab BD2 insert.sql.

2

Wykonać zdanie SQL:

select * from bd2_zbiorcza;

W tabeli powinny znajdować się dane:

Wykonać drugie zdanie:

select count (*) from bd2_zbiorcza;

Powinien pojawić się wynik liczbowy wskazujący ile wierszy zostało wpisanych do tabeli:

W przypadku niepowodzenia należy proces ładowania danych powtórzyć.

Zdanie SELECT – podstawy

W swej najprostszej postaci zdanie SELECT wymaga tylko wskazania tabeli, w której znajdują się oczekiwane dane. Ta najprostsza forma wygląda jak poniżej:

select * from nazwa_tabeli

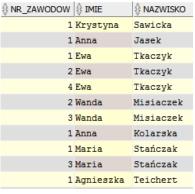
np.: select * from bd2_zbiorcza;

Zbiorem wynikowym powyższego zdania będą wszystkie dane zawarte w tabeli czyli wszystkie wiersze i wszystkie kolumny.

Podstawowa składnia tego zdania jest następująca:

select kolumn1, kolumn2, ..., kolumna_n from nazwa_tabeli

np.: select nr_zawodow, imie, nazwisko from bd2_zbiorcza;

.....

Uwagi:

1. Kolejność nazw kolumn jest dowolna i może być podzbiorem wszystkich kolumn stanowiących strukturę tabeli czyli powyższe zdanie może wyglądać następująco:

select imie, nazwisko, nr_zawodow from bd2_zbiorcza;

2. Zawężenie wyboru kolumn może prowadzić do powtarzalności wierszy powodując nadmiarowość zbioru wynikowego.

Zdanie:

select nazwisko, imie from bd2_zbiorcza;

da wynik:

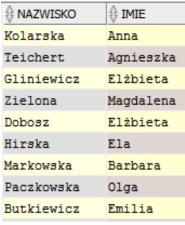
NAZWISKO	
Sawicka	Krystyna
Jasek	Anna
Tkaczyk	Ewa
Tkaczyk	Ewa
Tkaczyk	Ewa
Misiaczek	Wanda
Misiaczek	Wanda
Kolarska	Anna
Stańczak	Maria
Stańczak	Maria

. . . .

Aby uzyskać unikatową listę nazwisk należy użyć konstrukcji:

select distinct nazwisko, imie from bd2_zbiorcza;

Wtedy wynik będzie następujący:

. . . .

Warto zaznaczyć, że klauzula *distinct* nie odnosi się do kolumny, przed którą bezpośrednio stoi, lecz do układu wszystkich kolumn na liście *select*. Błędne jest zatem zdanie:

select distinct nazwisko, distinct imie from bd2_zbiorcza;

Filtrowanie danych wynikowych za pomocą klauzuli WHERE

Fraza WHERE umożliwia definiowanie jednego lub wielu warunków, które muszą być spełnione przez każdy wiersz tabeli kwalifikowany do ostatecznego zbioru wynikowego. W ramach tej frazy można używać operatorów porównania (=, <, >, <=, >=, <>), operatorów logicznych (AND, OR, NOT) oraz dodatkowo takich operatorów jak BETWEEN, ANY, SOME, IN oraz LIKE.

Zastosowanie operatorów porównania:

np.

```
select distinct imie, nazwisko, rok_urodzenia
from bd2_zbiorcza
where nr_klubu = 10;
```

zwraca dane zawodników z klubu o identyfikatorze 10, którzy chociaż raz wystartowali w cyklu zawodów:

∯ IMIE			
Krzysztof	Mróz	1973	
Karol	Maciuszek	1986	
Jarosław	Nizak	1970	

Zwrócić należy uwagę, że bez klauzuli distinct wynik będzie inny:

∯ IMIE		ROK_URODZENIA
Karol	Maciuszek	1986
Karol	Maciuszek	1986
Karol	Maciuszek	1986
Krzysztof	Mróz	1973
Jarosław	Nizak	1970

gdyż jeden zawodnik może startować kilka razy w cyklu zawodów.

Zastosowanie operatorów logicznych:

```
np.

where plec = 'M' and rok_urodzenia > 1980 (iloczyn logiczny)

oznacza wybór wierszy dotyczących mężczyzn urodzonych po 1980 roku,

where plec = 'M' or rok_urodzenia < 1980 (suma logiczna)
```

oznacza wybór wszystkich wierszy dotyczących mężczyzn oraz dodatkowo kobiet urodzonych przed 1980 rokiem.

Przykład złożonego zdania logicznego:

Należy zwrócić uwagę na obowiązującą kolejność wykonywania działań z operatorami *and* i *or* oraz konieczność używania nawiasów w celu jej zmiany.¹

Na podstawie prawa de Morgana² można powyższy warunek przekształcić następująco:

```
where
not (nr_klubu < 4 or nr_klubu = 20)

or
not (rok_urodzenia > 1980 or rok_urodzenia <= 1960)
```

Szczegółową analizę tego przykładu pozostawia się czytelnikowi. Werbalnie można stwierdzić, że na podstawie drugiego wariantu powyższego przykładu do zbioru wynikowego zostaną zakwalifikowane wiersze, które albo nie spełniają pierwszego warunku (nr_klubu) albo nie spełniają drugiego warunku (rok_urodzenia). Innymi słowy (na podstawie wariantu pierwszego) do zbioru wynikowego nie zostaną zakwalifikowane wiersze, które spełniają pierwszy i drugi warunek jednocześnie.

Zastosowanie pozostałych operatorów:

opr. Józef Woźniak 6

_

¹ Szczególnie jest to istotne w przypadku używania operatora logicznego o*r* w połączeniu z operatorem *and*.

² Pierwsze prawo De Morgana - prawo zaprzeczania koniunkcji: not (p and q) <=> not p or not q, gdzie p i q oznaczają zdania logiczne.

Do zbioru wynikowego zostaną zakwalifikowane wiersze, w których pole kategoria przyjmuje jedną z trzech wartości w nawiasie.

Operator LIKE:

Umożliwia stosowanie symboli wieloznacznych w warunkach przeszukujących pola znakowe. Symbol wieloznaczny nie definiuje konkretnego znaku, a jedynie dopasowuje do zdefiniowanego wzorca dowolny znak.

Na ogół stosuje się dwa symbole wieloznaczne:

```
% -dowolna liczba znaków,
            _ -jeden znak,
np.
    where nazwisko like 'Ko%'
oznacza wybór tych wierszy tabeli, w których nazwisko zaczyna się na Ko czyli np. Kos lub
Kowalski,
ale:
    where nazwisko like 'Ko_'
oznacza wybór tych wierszy, w których nazwisko jest trzyliterowe i zaczyna się na Ko czyli np.
Kot, Kos, ale nie Kowalski,
a np.:
    where imie like '%$%'
```

oznacza wybór wierszy, w których imię zawiera w sobie literę 'ś'.

Zarządzanie wartościami NULL

Jak już wcześniej wspomniano, w przypadku, gdy do jakiegoś pola w tabeli nie wprowadzono określonej wartości to pole to ma ustawioną wartość null.

W przypadku wprowadzania wiersza do tabeli zdaniem insert można to osiagnać w dwojaki sposób. Pierwszy polega na wyspecyfikowaniu wszystkich kolumn w tabeli a na pozycjach wartości w odpowiednim miejscu wpisanie null lub nie wpisanie niczego:

```
insert into tabela (kol1, kol2, kol3)
            values (wartość_1, null, wartość_3);
lub
    insert into tabela (kol1, kol2, kol3)
            values (wartość_1, '', wartość_3); -- pusty ciąg znaków na pozycji drugiej
Natomiast zdanie:
    insert into tabela (kol1, kol2, kol3)
            values (wartość_1, ' ', wartość_3); -- spacja na pozycji drugiej
wprowadza do kolumny spację a nie null.
```

Drugi sposób polega na uwzględnieniu w specyfikacji zdania insert tylko tych kolumn, do których wprowadza się dane:

```
insert into tabela (kol1, kol3)
                  (wartość_1, wartość_3); -- kol2 istnieje w strukturze tabeli
        values
```

Należy mieć na uwadze fakt, że realizacja powyższego zdania jest możliwa tylko pod warunkiem, że w definicji tabeli dopuszcza się możliwość występowania null w kol2 czyli dla tej kolumny nie występuje not null.

Chcac ustawić jakieś pole lub kilka pól tej samej kolumny na wartość null można to zrobić na przykład tak:

```
update tabela
        set kol2 = null, kol4 = null
where kol1 like 'A%';
```

Null posiada następujące właściwości:

- null <> dowolna określona wartość
- null not > dowolna określona wartość
- null not < dowolna określona wartość
- null <> null
- null + dowolna określona wartość = null
- null and true = null
- null and false = false
- null or true = true
- null or false = null

Chcąc skasować określone wiersze w tabeli należy pamiętać o podstawowej własności null wyszczególnionej powyżej na pierwszym miejscu czyli null nie równa się "niczemu".

Zatem zdanie:

```
delete tabela
where kol2 = null;
```

nie skasuje żadnego wiersza w tabeli, pomimo faktu, że w kol2 znajdują się wartości null. Kasowanie będzie skuteczne, gdy zamiast znaku równości użyte zostanie słowo is.

```
delete tabela
where kol2 is null;
```

Należy zatem pamiętać, aby przy przeszukiwaniu tabeli zdaniem select we frazie where również używać filtru ... kolumna is null, a nie ... kolumna = null.

Porządkowanie zbioru wynikowego przy pomocy frazy ORDER BY:

Standardowo zbiór wynikowy nie jest uporządkowany w żaden sposób. O kolejności wierszy decyduje system zarzadzania baza danych (SZBD). Na ogół jest zgodny z kolejnościa wpisywania wierszy do tabeli (gdy brak jest zdefiniowanego klucza głównego) lub zgodnie z kluczem głównym. W przypadku, gdy zachodzi potrzeba uporządkowania zbioru według zadanych kryteriów należy użyć frazy order by, którą umieszcza się na końcu zdania select.

```
np. zdanie:
                    select *
```

from bd2_zbiorcza where nr zawodow = 1 order by pkt_generalna;

8

zwróci zbiór wyników zawodów o identyfikatorze 1 posortowanych rosnąco (od 1 do 50 pkt) według zdobytych punktów. Należy zwrócić uwagę, że wiersze zawierające null w kolumnie pkt_generalna są umieszczone na końcu zbioru.

Chcąc umieścić wiersze z wartościami NULL w kolumnie klucza sortowania na początku zbioru wyników należy użyć konstrukcji:

order by pkt_generalna nulls first;

Domyślnie ustawiony jest rosnący kierunek sortowania (ascending – skrót asc). W przypadku zmiany kierunku sortowania na malejący należy użyć klauzuli desc (descending), np.:

order by pkt_generalna desc;

Uwagi końcowe:

1. Istnieje możliwość łączenia ze sobą kilku kolumn znakowych w zdaniu select. Na przykład chcemy przedstawić imię i nazwisko pisane łącznie ze standardowym odstępem w postaci jednej spacji. W takim przypadku można skorzystać z operatora konkatenacji (łączenia ciągów znakowych) w sposób podany poniżej:

> select distinct nazwisko || ' ' || imie, rok_urodzenia from bd2 zbiorcza order by rok_urodzenia desc;

NAZWISKO " IMIE	ROK_URODZENIA
Dawidzka Katarzyna	1999
Bieliński Marcin	1993
Andres Anna	1992
Cygler Tomasz	1992
Banaszek Marta	1991
Kuczkowski Mateusz	1991
Chorążewicz Bartosz	1990
Fitzgibbon Sławomir	1990
Gajda Monika	1990
Jarosiewicz Bartek	1990

2. W zdaniu select można zmieniać nazwy kolumn w zbiorze wyników. Na przykład łatwo zauważyć, że w powyższym przykładzie nazwa kolumny nie jest zbyt atrakcyjna. Wystarczy zastosować alias jak poniżej:

select distinct nazwisko || ' ' || imie as Nazwisko, rok_urodzenia as Rocznik from bd2 zbiorcza order by rok_urodzenia desc;

3. Nazwa kolumny w zbiorze wynikowym może składać się z kilku wyrazów oddzielonych spacjami. W takim przypadku należy pamiętać o użyciu cudzysłowów, jak w poniższym przykładzie (ale nie apostrofów):

select distinct nazwisko || ' ' || imie as "Nazwisko i imię", rok_urodzenia as "Rocznik" from bd2 zbiorcza order by rok_urodzenia desc;

Nazwisko i imię	⊕ Rocznik
Dawidzka Katarzyna	1999
Bieliński Marcin	1993
Andres Anna	1992
Cygler Tomasz	1992
Banaszek Marta	1991
Kuczkowski Mateusz	1991
Chorążewicz Bartosz	1990
Fitzgibbon Sławomir	1990
Gajda Monika	1990
Jarosiewicz Bartek	1990

- 4. Słowo as w definicji aliasu można pominąć.
- 5. Aby posortować zbiór wyników według kilku kluczy sortowania należy użyć poniższej konstrukcji frazy order by:

order by pierwszy klucz sortowania [desc], drugi klucz sortowania [desc],......

- , przy czym kierunek sortowania należy ustalić dla każdego klucza oddzielnie.
- 6. We frazie order by jako klucze sortowania umieszcza się, na ogół, kolumny, które równocześnie występują we frazie select, na przykład:

select nazwisko, imie, rok_urodzenia from bd2_zbiorcza order by rok_urodzenia;

Możliwa jest inna konstrukcja polegająca na sortowaniu zbioru wyników według kolumny nie występującej na liście select, na przykład:

> select nazwisko, imie from bd2 zbiorcza order by rok_urodzenia;

Ale powyższa konstrukcja nie jest możliwa w przypadku użycia klauzuli distinct, na przykład:

select distinct nazwisko, imie from bd2 zbiorcza order by rok_urodzenia;

Jednym ze sposobów rozwiązania tego problemu jest użycie funkcji agregującej³, np.:

select nazwisko, imie from bd2_zbiorcza group by nazwisko, imie order by max(rok_urodzenia);

Klauzulę distinct można zastąpić odpowiednio skonstruowaną frazą group by:

select distinct nazwisko, imie from bd2_zbiorcza;

select nazwisko, imie from bd2_zbiorcza group by nazwisko, imie;

³ Funkcje agregujące zostaną omówione w Laboratorium BD4.

Zadania do samodzielnego wykonania

Działania na tabeli BD2_ZBIORCZA_TEMP:

- 1. Zmodyfikować plik lab BD2 dane.csv poprzez wprowadzenie na początku nazw kolumn (zgodnych z nazwami kolumn w tabeli lub też nie) i przeprowadzić proces ładowania danych do tabeli BD2_ZBIORCZA_TEMP, która ma mieć dokładnie taka sama strukture jak tabela BD2_ZBIORCZA.
- 2. W tabeli BD2_ZBIORCZA_TEMP zmienić kolumnę plec tak, aby zawierała wartości odpowiednio Kobieta lub Mężczyzna zamiast dotychczasowych K i M, a nazwę kolumny zmienić na plec_nazwa. Po przeprowadzeniu niezbędnych modyfikacji zdaniem update przetestować ich skuteczność (w kolumnie określającej płeć mogą być tylko wartości Kobieta lub Mężczyzna).
- 3. W tabeli BD2 ZBIORCZA TEMP zmodyfikować kolumne pkt kategorie tak, aby konieczne było wprowadzenie do niej wartości różnej od null (czyli, aby otrzymała atrybut not null). W miejsce dotychczas występujących wartości null wstawić 0.

Działania na tabeli BD2_ZBIORCZA:

Zaprojektować zdania SQL generujące zbiory wynikowe przy następujących założeniach:

- 1. Mężczyźni urodzeni po 1975 roku i należący do klubów o numerach między 3 i 10. Uporządkowanie – według numerów klubów i roczników (malejąco).
- 2. Zawodnicy, których nazwisko kończy się na 'ski' lub 'ska' należący do jednej z kategorii (I, II, K-II, K-V). Uporządkowanie – na początku kobiety, a potem mężczyźni, a w ramach płci alfabetycznie.
- 3. Zawodnicy należący do klubu 'KB Gymnasion Warszawa', którzy nie zdobyli punktów w klasyfikacji generalnej. Uporządkowanie - według kategorii wiekowej i nazwisk.
- 4. Zawodnicy, którzy nie zdobyli punktów w klasyfikacji kategoriami i należa do kategorii (II, III, V). Uporządkowanie – według kategorii, klubów i aliasu stanowiącego połączenie Nazwiska i imienia.